HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חזייה דלא הוה ניחא ליה אמר ליה מאי דעתיך משום [א]דאמר ליה שמואל לרב יהודה [ב]שיננא [א]לא תיהוי בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכל שכן מברא לברתא האי נמי תקנתא דרבנן היא דאמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי אמר ליה [ב]ה"מ מדעתיה לעשוייה נמי א"ל אטו מי קאמינא לך דעול ועשייה עול ולא תעשייה קאמינא אמר ליה מעלאי דידי היינו עשייה אכפייה [ג]ועול אישתיק ויתיב סבר (א) ההוא מירתח רתח כתביה לכל מאי דהוה ליה לסוף אמר ליה השתא נמי לא מישתעי מר חיי דמר לא שביקי מידי לנפשאי אמר ליה אי מינאי דידי אפי' האי נמי דכתבת לא ניחא לי א"ל השתא נמי אהדר בי א"ל שוייה נפשך הדרנא לא קאמינא בעא מיניה רב יימר סבא מרב נחמן מכרה כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה כתובת בנין דכרין א"ל רבא ותבעי לך מוחלת אמר ליה השתא מוכרת קמיבעיא לי דאע"ג דאיכא למימר זוזי אנסוה דאמינא כמאן דקא [ד]מחו לה מאה עוכלי בעוכלא מוחלת מיבעיא אמר רבא פשיטא לי [ג]מוכרת כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא זוזי אנסוה [ד]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא אחולי אחילתא בעי רבא [ה]מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או כמוחלת לבעלה דמי בתר דבעיא הדר פשטא [ה]מוכרת כתובה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי מתיב רב אידי בר אבין [ו]מתה אין יורשין של זה ואין יורשין של זה יורשין כתובתה והוינן בה [ז]כתובתה מאי עבידתה ואמר רב פפא [ז]כתובת בנין דכרין ואמאי הכא נמי לימא יצר אנסה התם קנסא הוא דקנסוה רבנן יתיב רבין בר חנינא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דרבי אלעזר [ח]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אמר ליה אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך [1]משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר רב פפי ויתיב רב חייא בר אמי גבייהו אתא ההוא גברא דשכיבא ארוסתו אמרי ליה זיל קבר או הב לה כתובתה אמר להו רב חייא תנינא [ח][ט]אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו [י]מתה אינו יורשה [כ]מת הוא גובה כתובתה טעמא דמת הוא [ל]הא מתה היא אין לה כתובה מאי טעמא אמר רב הושעיא שאין אני קורא בה [ט]לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כי אתא רבין אמר ריש לקיש ארוסה שמתה אין לה כתובה אמר להו אביי זילו אמרי ליה

שקילא

חזא. רב פפא דלא ניחא ליה ליהודה למיעל: **וכ"ש מברא לברתא.** והכא איעבורי אחסנתא הוא שזה כותב לבתו מה שהיה ראוי להוריש לבניו: **דא"ר יוחנן.** לעיל [נב:] שיקפוץ אדם ויתן לבתו ויליף לה מקרא: **לעשוייה נמי.** בתמיה: **מעלאי דידי היינו עשויי.** כניסתי עמך זהו עשוי שירבה לפסוק בשביל כבודי: **אכפייה.** רב פפא ליהודה בדברים ועל: **סבר איהו.** אבא סוראה האי דשתיק יהודה מרתח רתח שאין הנדוניא הוגנת בעיניו: **אי מינאי דידי.** אם נטלת ממני עלה: **או אין לה.** מי אמרינן כיון דמכרה לבעלה פקעה לה תורת ירושת אביה מלהוריש נדוניא שלו לבני בתו שהרי מכרתה ואין כל הירושה באה מעכשיו אלא מכח הבעל ויחלקו כל בניו בשוה בני ב' נשיו: **ותיבעי לך מוחלת.** שהוא דבר מצוי מן המכר ואי משום דלא מטא הנאה לידה מכל מקום פקעה זכותה בחייה: **השתא מוכרת מבעיא לי.** כלומר מי סברת דמשום הנאה דמטא לידה תיסק אדעתאי דפקעה זכותה: **השתא מוכרת.** דאנוסה היא סלקא אדעתאי דפקעה זכותה ומיבעיא לי כל שכן מוחלת דלא אנוסה: **מחו לה מאה עוכלי בעוכלא.** מכין אותה מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל כמין משקולת קטנה ששמה עוכלא: **מוכרת כתובתה לאחרים.** בטובת הנאה שאם נתארמלה או נתגרשה יטלוה לקוחות ואם מתה ירשנה בעלה ומתה וירשה בעלה: **יש לבניה כתובת בנין דכרין.** דהא כי לא זבינתה נמי ירית לה בעל ותקון לה רבנן השתא נמי לגבי בעל במוכרת לא פקעה זכותה. ואי משום דהוקל בעיניה למוכרה ולהפסיד את בניה אם נתארמלה או נתגרשה זוזי אנסוה שהוצרכה להם: **אחולי אחילתה.** ונקל בעיניה להפסיד בניה מכתובתה חנם: **מוכרת לבעלה.** נמי טובת הנאה בעלמא דבר מועט שהרי אם מתה יורשה ואינו לוקח ממנה אלא שאם מת הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה הלכך כמוכרת לאחרים דמי: **או כמוחלת לבעלה דמי.** הואיל ובידו הכתובה והוקל בעיניה להחליטה: **אין יורשין של זה כו'.** משנה היא ביבמות האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה עד אחד מת בעליך והתירוה לינשא ונישאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה ואין לה כתובה לא מזה ולא מזה ואם מתה אין יורשין של זה וזה בנים שיש לה מזה ומזה יורשין כתובתה: **והוינן בה כתובתה מאי עבידתה.** הא אמרת אין לה כתובה: **ואמר רב פפא כתובת בנין דכרין.** והכי קאמר מתה היא בחיי שניהם וירשוה הם אין בנים שיש לה מזה ומזה נוטלין כתובת אמן כבנין דכרין כשבאין לחלוק בנכסי אביהם אלא חולקין בשוה: **ואמאי.** כיון דאמרינן כי אניסא לא מפסדא כתובת בנין דכרין: **נימא יצר אנסה.** שהיתה מתאוה לבעל: **קנסא.** משום דלא דייקא שפיר שמת בעלה מקמי דתינסוב: **אין לה מזונות.** באלמנותה דתנאי כתובה ככתובה: **או הב לה כתובה.** דתקנו קבורתה תחת כתובתה וסבר למימר תחת מנה מאתים שתקנו לה חכמים: **תנינא.** אני שונה שאין לארוסה שמתה משפט כתובה דהיינו קבורה: **לא אונן.** ליאסר בקדשים: **ולא מיטמא לה.** אם כהן הוא דלאו שארו היא: **ולא מיטמאה לו.** אינה חייבת ליטמא לו ואע"פ שמצוה להתעסק [י]בששה מתי מצוה האמורים בפרשת כהנים (ויקרא כא) דכתיב לה יטמא מצוה זו אינה מהם דלאו שארו היא אבל אם רוצה היא ליטמא אינה מוזהרת מליטמא אפילו כהנת דבני אהרן כתיב [שם] ולא בנות אהרן[כ]: **אינו יורשה.** נדוניית בית אביה דלא תקון ירושת הבעל עד שתכנס לחופה או שתמסר לשלוחים: **מת הוא.** בחייה: **גובה כתובתה.** מנה מאתים ותוספת אם כתב לה: **אין לה כתובה.** דין כתובה וקבורתה תחת כתובתה דתניא לעיל [מז:] בנשואה תניא ותחת נדוניית בית אביה שהוא יורשה אבל הכא כיון דכי מתה אינו יורשה אף הוא לא נתחייב לקוברה: **מאי טעמא.** דאמרינן כי מתה בחייו אין לה תביעת כתובה תקבר בשביל מנה מאתים שהוא יורש: **שאין אני קורא כו'.** וכך היו כותבין בשטר כתובתה הלכך כל זמן שלא מת ולא נתגרשה לא נשתעבד לה ולא יורש ממנה כלום:

שקילא

השתא נמי אהדר בי. אע"ג דהן הן דברים הנקנים באמירה [ט] היינו היכא דעמדו וקדשו והכא כשרצה לחזור עדיין לא קדשו אי נמי הכא כבר קידשו [קודם] לכן ואח"כ כתב ולא אמרינן הן הן דברים הנקנים באמירה אלא כשקידשו אחר כך:

ותבעי לך מוחלת. נראה לר"י לפרש דהוה לך למנקט בעייתך במוחלת דשכיח טפי כדפירש בקונטרס ומסיק השתא מוכרת דאיכא למימר זוזי אנסוה אפ"ה דעתי נוטה לומר הואיל ומכרה הפסידה מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כתובת בנין דכרין וכה"ג פר"ח בשילהי המצניע (שבת דף צה:) גבי ניקב בכדי טהרתו: **שאין** אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. והא דתניא לעיל (דף מז:) קבורתה תחת כתובתה היינו נדוניית כתובתה והיינו דוקא נשואה שהוא יורש נדונייתה ומלינו שנקראת נדוניא כתובה כדאמר לעיל (דף מח:) נכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה ואם תאמר והא מדרש כתובה לא דרשי אלא בית שמאי כדאמרינן בפרק האשה שלום (יבמות דף קטז: ושם) דתנן האשה שאמרה מת בעלי ב"ש אומרים תנשא ותטול כתובה וב"ה אומרים תנשא ולא תטול כתובה כו' א"ל ב"ש לב"ה והלא מספר כתובה נלמד שהרי כותב לה לכשתנשאי לאחר כו' ואע"ג דקתני התם חזרו ב"ה להורות כב"ש לא משום דאית להו מדרש כתובה הדרי בהו אלא מק"ו שאמרו להו ב"ש התרתם הערוה החמורה לא נתיר ממון הקל דהא אמר בפרק האשה שנפלו (לקמן דף פא. ושם) מאן שמעת להו דאית להו מדרש כתובה ב"ש משמע דלא חזרו ב"ה משום מדרש כתובה אלא מק"ו כדפרי' וא"כ היכי אתי הכא כב"ש ותו אביי ורבא דדרשי לעיל (דף נב.) ואהדרינך למדינתך ואותבינך לאינתו ושמואל דדריש נמי לשון השטר בפ"ק דב"מ (דף טו.) גבי הא דאמר בעל חוב גובה את השבח תדע שכך כותב לו ואנא איקום ואישפי כו' אטו כולהו כב"ש והא בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה ונראה דבהא הלכה כב"ש משום דאשכחנא כמה תנאי

דקיימי

מסורת הש"ס

א) ב"ב קלג:, ב) [לעיל יד: וש"נ ועמ"ש בס"ד על הגליון חגיגה טו:], ג) [צ"ל ועל וכן העתיקו תוס' ב"ב ח: ד"ה אכפיה וכ"א בשאלתות פרשה ויצא סי' כא], ד) [ב"ב פה:], ה) [עי' תוס' ב"ק פט: ד"ה אמר], ו) יבמות פז:, ז) [שם נא.], ח) ב"מ יח. יבמות כט: מג: לקמן פט: סנהדרין כח: [ע"ש וצ"ע], ט) [יבמות קיז.], י) [צ"ל בשבעה וכ"א ברש"י ב"מ יח. ד"ה ולא], כ) [תו"כ אמור פר' א], ל) [לקמן קב. ועי' עוד בתוס' לקמן קט. ד"ה תשב],

◆

מוסף רש"י

לא תיהוי בעבורי אחסנתא. מקום שמעביר האב נחלה מן הראוי לה, ואפילו להרבות לאחד ולמעט לאחד (רשב"ם ב"ב קלג:). **ואמר רב פפא כתובת בנין דכרין.** הכא לא שקלי יורשין דילה כתובת בנין דכרין, אלא בני הכשרה נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה (יבמות צא.). **לא אונן.** אין אנינות חל עליו לאיסור אכילת קדשים (ב"מ יח.) אם מתה אינו נאסר בקדשים מחמת אנינות (סנהדרין כח:). **ולא מיטמא לה.** אם כהן הוא דכתיב כי אם לשארו, והיינו אשתו, והאי לאו שארו הוא, דלא באו עדיין לידי קירוב בשר (ב"מ יח.). **וכן היא לא אוננת.** להיות אסורה בקדשים (יבמות כט:) אינה נאסרת באנינות מיתתו בקדשים (סנהדרין כח:). **ולא מיטמאה לו.** לאו משום כהונה קאמר, דאין כהנות מוזהרות על הטומאה, דכתיב בני אהרן, אלא אינה זקוקה לטמא לו, לא כהנת ולא ישראלית, שמצוה להתעסק בשבעה מתי מצוה האמורים בפרשה, דכתיב לה יטמא, ותניא לה יטמא מצוה ואם לא רצה מטמאים אותו בעל כרחו, ומעשה ביוסף הכהן כו' בתורת כהנים (ב"מ יח. וכעי"ז לקמן פט:) אינה צריכה להתעסק בו, ולאו דוקא נקט ולא מיטמאה דהא בנות אהרן לא הוזהרו על הטומאה, אלא איידי דנקט לא אוננת דאצטריך ליה, נקט ולא מיטמאה, דבעי למיתני תרתי בדידה ובדידיה, כך שמעתי, ולי נראה ולא מיטמאה כגון ברגל, שישראלים מוזהרים על הטומאה מובנבלתם לא תגעו (יבמות כט:). **מתה אינו יורשה.** דירושת הבעל נפקא לן משארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה בב"ב (קיא:) והא לאו שארו הוא (ב"מ יח: וכעי"ז לקמן פט:). **מת הוא גובה כתובתה.** ודכתב לה מן האירוסין מיתוקמא (יבמות כט: וסנהדרין כח: ועי' לקמן פט:).

◆

תוספות רי"ד

שאין שם אלא שתי כתובות מצומצמות ושקלו נמי בנין דקמייתא כתובת בנ"ד כדי שיקפוץ ואמאי תנן לקמן בפ' מי שהי' נשוי [דף צא] דאם אין שם מותר דינר על שתי כתובות אינן נוטלין כתובת בנ"ד אלא חולקין אותה בשוה וילפינן להא מלתא מעיקר תקנתא דכתוב יתר על חולקיהון דעם אחוהון: במקום דמיעקרא נחלה דאוריית' לא תיקון רבנן. פי' במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא משום נחלה דרבנן לא תיקון רבנן נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקת שוה לגמרי שהוא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוה בשוה כנחלה שהוא מן התורה אז יטלו אלו כתובות אמן ואלו כתוב' אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה לאחרים יש להן כתובת בנין דכרין. מ"ט זוזי אנסוה. פי' היא מכרה כתובתה לאחרים בטובת הנאה שנותנים ממונם על הספק שאם תתאלמן או תתגרש יזכו הלקוחות בכתובתה אבל אם תמות היא בעלה יורשה והלכך יש לה כתובת בנ"ד שהרי הבעל יורשה והיא כשמכרה לא נסתלקה מכל תנאי כתובתה שלא נסתלקה בכל לב אלא זוזי אנסוה: מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנ"ד מאי טעמא אחולי' אחילתא. פי' ואינה אנוסה ובכל לב נותנה לו ואין הבעל יורשה שיוריש עכשיו גם הוא לב"ד שכבר מחלה לו אפילו מחיים וא"צ עכשיו ליורשה הלכך אין לה כבנ"ד מכאן מוכח שראובן שאמר לשמעון קנה ממני בסודר שאתן ללוי חפץ פ' אם ירצה שמעון למחול מוחל (והרב אומר אם ירצה למחול א"י למחול ולהפסיד ללוי מה שקנה בשבילו ואינו דומה זה לזה ואין ללמוד זה מזה) ולא אמרינן זכותא דלוי הוא

תוספות רי"ד (המשך)

ולא כל הימנו של שמעון למחול דהא הכא זכותא דבני' היא ומשום דבעל לא אתני אלא בהדי אשה היא יכולה למחול. ודוקא כשלא אמר זכה בעבור פ' דודאי זכה ההוא פ' ואין ליה כח לעכב בידו ולמחול דזכין לאדם שלא בפניו: בעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה. פי' בטובת הנאה בדבר מועט שאם תמות בחייו יורשה ואם ימות הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה כמוכרת לאחרים דמי. או כמוחלת לבעלה דמי מי אמרינן כמו שהיה יורשה מתחילה גם עתה יורשה שאין האשה מוכרת אלא אם תתאלמן או תתגרש אבל אם תמות בעלה יורשה הלכך ירושה כדקיימי קיימי ואית לה א"ד כיון שמכרה לו א"צ עכשיו ליורשה שאפילו אם היו יורשיה יורשים אותה הוה הוא זוכה בכל נכסי' אחרי שמכרה לו וכיון שא"צ לירושתה [אינו] מוריש לבניה כתובתה בתר דאיבעיא הדר פשטי' מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי. ודוקא תנאי דבנ"ד לית לה למוחלת כתובתה דאתי מכח כתובתה וי"ל כיון דמחלה אין לה ירושת בנ"ד. אבל תנאי דבנין נוקבין שאינו תלוי בכתובתה אלא תנאי בפ"ע הוא שהתנה עליה אע"פ שמחלה כתובתה תנאו קיים ואע"ג דאר"א לקמן מוחלת כתובתה אין לה מזונות דוקא מזונות דתלו בכתובתה שאינה ניזונית אלא עד שתגבה כתובתה וכיון דמחלה כתובתה כאילו גבאתה דמי ואין לה מזונות אבל מזונות הבנות דלא תלו בכתובתה קיים הוא: יתיב רבין ב"ח קמי' דר"ח ויתיב וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות. פי' מן היתומים באלמנותה דכמאן דגביא לכתובתה דמיא הואיל ותנאי כתובה ככתובה ואמרי' לקמן דתובעת כתובתה מן היתומים א"ל מזונות: א"ל אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר פפי ויתיב ר"ח ב"א גבייהו אתא האי גברא דשכיב ארוסתו א"ל זיל קבור או הב לה כתובה. פי' שיש כתובה לארוסה א"ל ר"ח ב"א תנינא. פי' המורה ברייתא אני שונה דאיכא למשמע מינה שאינו חייב בקבורה של ארוסתו דתני ר"ח ב"א אשתו ארוסה לא אונן לאסור עצמו בקדשים. ואפילו במעשר הקל דכתיב לא אכלתי באוני ממנו. ואין אנינות אלא בלב ואין אנינות אלא יום א' כדגמרי' במועד קטן מואחריתה כיום מר ובשעה שמתו מוטל לפניו: ולא מטמא לה. פי' אם הוא כהן דכהן אינו מטמא אלא בז' מת מצוה האמורים בפ' כהנים ושארו היא א' מהן. דכתיב לה יטמא מצוה ואמרינן ביבמות שארו זו אשתו וארוסתו אינה שארו וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו. פי' אם

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ו מהל' נחלות הלכה יא סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפב סעי' א:

קי ב מיי' פ"כ מהל' אישות הלכ' א סמג לאוין עא טוש"ע אה"ע סי' עא סעיף א בהג"ה:

קיא ג ד ה מיי' פי"ז שם הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קיא סעיף טו:

קיב ו ז מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע שם סי' יז סעיף נו:

קיג ח מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יח ופי"ז הל' יט ופי"ח הלכ' כג סמג לאוין מא טוש"ע שם סי' לג סעיף ט וסי' קה סעיף ד:

קיד ט מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה ז סמג לאוין רלה טוש"ע יו"ד סי' שעג סעיף ד וסי' שעד סעיף ד וטוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ה:

קטו י מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם וסי' נז:

קטז כ מיי' פ"י שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סימן נה סעיף ו:

קיז ל טוש"ע שם סעי' ה:

◆

תורה אור השלם

1. מֵשִׁיב רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ: משלי יז יג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר איהו מירתח רתח: